

Bart Caron: “We denken niet in termen van ruimtelijke ordening”

De eerste versie van het ontwerp van decreet op de culturele centra en het gemeentelijk cultuurbeleid zorgde voor nogal wat opschudding. Zowel journalisten als cultuurwerkers verbaasden zich over de nieuwe indeling van de culturele centra, waarbij het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen als grondslag gebruikt wordt. De huidige artistieke werking van een aantal centra wordt daarbij genegeerd. In de vorige Etcetera kon u lezen over de technische aspecten van het decreet. Over de achterliggende gedachten liet Etcetera Bart Caron aan het woord. Caron is kabinetsmedewerker van minister van Cultuur Bert Anciaux en stond mee aan de wieg van het nieuwe decreet.

Bart Caron: Je moet een fundamenteel onderscheid maken tussen een ‘kunstenhuis’ in brede zin en een cultureel centrum. Een ‘kunstenhuis’ gaat uit van de artistieke visie van de artistiek leider, die een tijdlang een inhoudelijk project uitzet. Zo’n ‘kunstenhuis’ beoordeel je op artistieke gronden; de fysieke plek is op zich niet belangrijk. Je voedt als beleidsmaker hierin de kunstproductie, de creatie, het ‘privé-initiatief’ van de kunstenaars. De culturele centra daarentegen vertrekken niet van een artistiek project, maar van het idee van een publieke voorziening, d.w.z. ze zijn een initiatief van de overheid. De decreten die er sinds 1978 geweest zijn, heb-

OVER HET VERSCHIL TUSSEN EEN PUBLIEKE VOORZIENING EN EEN KUNSTORGANISATIE

Katrien Darras & Dries Moreels

ben het begrip cultureel centrum altijd breed benaderd en dat heeft zijn doel niet gemist: dit is een belangrijk succesverhaal geworden, ik geloof zelfs enig in Europa. Dat aspect voorziening, en de rol van de overheid die van meet af aan heel groot was, staan in feite haaks op het idee van ‘artistieke vrijheid’ en ‘artistieke ontwikkeling’.

Het woord ‘voorziening’ geeft veel meer de ‘garageboxfunctie’ van de culturele centra aan: ze zijn ter beschikking van wie ze wil gebruiken. Voor een gemeente of stad is een cultureel centrum een publieke voorziening, zoals ook de burgerlijke stand er één is. Cultuur is daarin dan een heel breed concept: educatieve en sociaal-culturele activiteiten van welke signatuur ook, de presentatie van kunstproducten, enz. Het gaat ook om het geloof in de ‘horizontale spreiding’ van de jaren zestig en zeventig, met name dat er een groot publieksbereik kon zijn voor cultuur in de brede zin van het woord als er in iedere gemeente, in ieder dorp maar één cultureel centrum was. Het idee van Van Elslande en Van Mechelen ging daarvan uit; er zouden bij wijze van spreken duizend culturele centra gekomen zijn, een ambitieus plan dat toen mee ingegeven was door de problemen van de verzuilde infrastructures die het hoofd niet meer boven water konden houden, en door de toenemende infrastructuurnoden van publiek en organisatoren.

De decreten waren zo gemaakt dat de gemeentebesturen die initiatieven namen, geld kregen. In het begin was dat alleen voor de infrastructuur, later ook voor de werking. In de loop van dat lange traject zijn er twee belangrijke bevindingen gemaakt. Ten eerste, met de horizontale spreiding van infrastructuur alleen krijg je niet het gewenste effect van cultuurparticipatie; er zijn meer drempels dan alleen maar de fysieke nabijheid. Ten tweede, in het landschap van de culturele centra heb je een ontwikkeling gehad van interessante men-

sen, ‘trekkers’ (soms zijn dat directeurs of staf-functionarissen, soms schepenen of voorzitters van de raad van beheer) die ervoor gezorgd hebben dat er in hun cultureel centrum een ongelooflijke dynamiek kwam en een bepaald profiel. Met andere woorden: de voorzieningen blijven dezelfde, maar daarbinnen krijg je gezichten.

Breed sporen

Etcetera: De Warande in Turnhout is waarschijnlijk het voorbeeld bij uitstek: een heel breed sporend centrum, maar wel met een gezicht en een dominantie in dat deel van Vlaanderen.

Caron: Er is een belangrijke knik richting kunsten op plekken waar zich geen andere ‘kunstenhuizen’ (ensembles, kunstencentra, enz.) aandienen, of waar kunstenaars de facto moesten terugvallen op het cultureel centrum. Ook daarvan is De Warande het perfecte voorbeeld: denk maar aan Het Gevolg, Theater Stap, maar nu ook aan Focus op het Zuiden. Dat zijn voorbeelden van hoe zo’n groot huis een aantrekkingskracht genereert voor artiesten. Nu is er een merkwaardige vaststelling: hoe stedelijker een context, hoe meer artistieke en culturele actoren zich er ontwikkelen. De stad is nog steeds de voedingsbodem voor artistieke vernieuwing. Dat heeft vreemde gevolgen: in Antwerpen b.v. zie je dat de culturele centra een relatief marginale rol spelen. Je hebt immers het aanbod van Het Toneelhuis, Monty, noem maar op. Antwerpen is qua culturele actoren zowat de best gesubsidieerde stad. De culturele centra zijn daar dus geen opvangkanaal voor artistieke ontwikkeling; met hun ‘breedsporigheid’ lopen de culturele centra zelfs een beetje verdwaald in die stad met een groot aanbod specifiek voor elke discipline. Je merkt tegelijkertijd ook dat de culturele centra die zich wel profileren er toch in slagen om er een beetje bovenuit te steken. CC Berchem b.v. slaagt er toch in met hun theaterwerking en met de link tussen de lokale migrantengemeenschappen en de hedendaagse